

rabi kakor navadno zelje; štore pa so kaj dobra zimska hrana za živino, ker se jih toliko pridela kakor krompirja, kterege ti štore za molzno in pičavno živino na tečnosti še presežejo. Na Nemškem okoli Sachsen-Altenburga pridelujejo ta kapus in ga obdelujejo ravno tako, kakor mi svoje zelje.

Starozgodovinski pomenki.

Cvetlica Lotos in njeni pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Značajna lastnost emblemov in drugih atributov podob na rimskih kamnih v Noriku in Panonii najdenih je tudi cvet lata, lota, lotos. V lotovem cvetu, v katerem vsako seme, prej kakor cimi, že nekoliko popolnih listicev ima, daja natura spoznati pervenstvo svojih proizvodov¹⁾. Za tega del je služila Indom za podobo rodivne narurne moči iz ognja in vode, ali, kakor Paulin pravi: „*fait symbolum virtutis generativae ex colore et humore procreatricis*“²⁾. Ker po mislih starih Indov ste bile za rodenje (stvarjenje) toplota in mokrota potrebne in se obojne nahajate v tem povodnem cvetu, kateri zatega voljo se veli tamarasa od besede tamarā, voda, padma od pad, ire, fluere, *πωμαμος*, Sarasa od sar, ire, currere, fluere (primeri slov. teči, currere, ire in fluere), Ambhanika, ambodhā, to je: v vodi rojena. Vodo je imel Ind za prvi živitelj, zato lote ni samo imenoval po vodi zavoljo njene rasti v vodi, temuč tudi ker mu je lota bila zaznamek rodivne moči. V starih jezicah pa nahajamo pomene: rodenje in hotenje v edinem pomenu, zato se ta cvet tudi veli kamala od kam, amare, concupiscere, desiderare³⁾, dalje lotos od lat, lad, desiderare, gerški *λωτός*⁴⁾ beliebt, begehrenswürdig, slov. lotiti se = česa poželei, zato še stari Slovenci na Štajarskem pogosto molijo deveto božjo zapoved: „Ne loti se svojega bližnjega žene“, namesto „ne poželuj svojega bližnjega žene“. V semitiškem jeziku pomeni lot parturire, in zdí se mi, da je to izvirniši pomen.

Vse indiške božanstva, ktere so predstavljale ognji in vodi, so imele loto za symbol, ali deržeče jo v rokah, ali na nji sedeče. Tako tudi vidimo na enem sekovskem kamnu Višnuvo ženo na loti sedečo in Višnuta možo-konja (konj, neptunska žival, je symbol vode) ženo objemajočega, v levici pa liro deržečega⁵⁾. Gospod Knabl je po svoji znani šegi to podobo tako razložil: „Ein Mann mit Rossfüssen in der Linken eine Lyra haltend, umfängt einen andern Mann (sic!) in sitzender Stellung“. Akoravno je ta kamen poškodovan, vendar se lahko pozná, da je objeta oseba ženska ne pa možka. Perja, na katerem oseba sedí, Knabl ne porajta in pravi: „kaj ta podoba pomeni, ni težko si razjasniti“, ter brez konca in kraja dokazuje, da je to Centaur Chiron, kateri svojega učenca Ahilesa v muziki podučuje⁶⁾. Kolikor nam je način Chironove podobšine znan, so stari podobarji in slikarji Centaura Ahilesa

lesa godbo učečega vsikdar tako izobraževali, da Ahiles derží liro, katero Centaur prebira, večkrat pa tudi mali Ahiles na Centauru jaše¹⁾. Po našem mnenji, kakor smo že rekli, ta podoba očituje Višnu-ta in njegovo ženo. Da je podobar napravil mu konjske noge, je hotel zaznamovati njegov element — vodo, in znamenje vode konja. Kot Kršna ima Višnu pisalko, tudi s plunko ga nahajamo v indiških pagodah sedečega na basnoslovskem velbodu (kameli) na herbtu s kriloma. Več od tega na drugem mestu.

Pa še drug kamen se najde v sekovskem gradu predstavljajoč ovna, ki se končava v ribji rep, na katerem sedí možka oseba, v levi kroglo deržeča. Ovnu nasprot pa je vpodobljeno lotino perje, kterege se oven z nogama dotika. Tudi na tem kamnu gosp. Knabl spola ni razložil, in možko osebo za žensko pogledal, rekši, da je to ali Nereida, ali Dorida, ali Oceanida ali pa kakošna druga morskā nympha, in opirajoč se na herkulanske slike morskih nymph²⁾. Pa kdor je herkulanske podobe prav pogledal in tudi podobo na našem kamnu, ta bode na prvi pogled vidil neskončni razložek v podobšini. Primera Knabelnova tedaj ne velja, prvič, ker človeška podoba ni ženska, drugič, ker žival ni bik, kakor Knabl misli, ampak oven, tretjič, ker način cele podobe je različen, četertič, ker herkulanske nymphe ne derže krogle v rokah in tudi za atribut nimajo cveta lote³⁾. Torej ta podoba ne predstavlja družega, kakor ogenj in vodo, — oven znamenje Shiva-ta, predstavnika ognja (zato v indiških vezah je obrisan, kakor na ovnu jaše), riba znamenje Višnu-ta predstavnika vode, in lota predstavnika mokrote in toplote. Krogla je podoba zemlje, ktera je kar posebno rodivna moč. Takošne krogle nima samo severno-slovanska Shiva — Baba v rokah, temuč tudi indiški Višnu in Shiva⁴⁾.

(Dalje sledí.)

Ozir po svetu.

Krušno drevo.

Na markvesanskih otocih tistega dela sveta, ki se Avstralija imenuje, raste krušno drevo (Brodfruchtbaum), ki je mogočno, visoko drevo in razpenja svoje veje deleč od sebe. Perje njegovo je veliko in po robéh tako izrezljano, kakor kreželjci naših gospej. Ko perje veni, spreminja svoje pisane barve tako, da jih je kaj lepo viditi. Izličnega perja si napravljajo domači marsiktere lišpe. Sad tega drevesa je po velikosti in unanji podobi enak našim dinam, le tistih rajd podolgoma, kakor jih imajo dine, on nima. Lupina je osmi del pavca debela. Olupljeni sad je lepo bel, in vès kar je, razun serca, v katerem peške tičé, je jedljiv. Vendar ta krušni sad ni pred zavžití, dokler ni bil spečen; peče se pa naj lože, ako se, kakor krompir, v žerjavico položí. Čez kakih 10 minut postane lupina rujava in razpokne, da meso, kakor mleko belo, ven gleda. Kakor hitro se ohladí, se sam popolnoma olupí, in naj ukusniše meso leží pred nami. Je pa spečeno meso po okusu kruhu enako, sladko in prijetno. Iz tega sadú

¹⁾ Dalje razpeljane misli „o cvetu Lotos“ najdejo častiti čitatelji v Görresovi: *Mythengesch. der asiat. Welt* p. 24. 25. V časopisu se ne dajo spolne reči pretresovati. Akoravno znanstva ne poznajo nikakoršne „delicatesse“ in se pretresovanja o phališkem častí imajo z očmi starega sveta prebirati, bi mi vendar nikogar radi ne pohujšali.

²⁾ Paulin „*Systema Brahm.*“ str. 269.

³⁾ Nesselmanova izpeljava besede kamala iz ka in mala „wo einen Flecken habend“ ni temeljita. Bramini sami pravijo, da pomeni kamala: flos voluptatis, glej *Asiat. Reserch.* I. 243.

⁴⁾ Bohlen (*Indien* I. 193) tudi izpeljuje pomen lotos iz gerškega *λωτός*.

⁵⁾ Glej: *Obraz* v Muharovi zgodovini Štajera I. zvezek, tabl. XVI. fig. 42.

⁶⁾ Glej Knabl v „*Schrift. des histor. Vereins für Innerösterr.*“ I. vezek str. 82. Spis.

¹⁾ Philostrat. *Icon* II., 2. Böttiger *Vasengem.* I. 3. str. 144.

²⁾ Knabl str. 53.

³⁾ Herkulanske slike glej v knjigi „*Herculanium und Pompeji*“ von Ludw. Barré, nemški izdaj dr. A. Kaisera III. zv. III. versta. Hamburg 1841.

⁴⁾ Pri tej priloznosti damo čitateljem svojim pravila na znanje, po katerih naj zmiraj mitiške podobe si predstavljajo. Vsa mitologija se opira s svojimi naj globlejšimi ali narurnimi temelji na kalendarske razmere in na spremene leta in letnih časov v zavezi sonca s planeti, tako, da iz unega sončnega teka se vse genetiške, etiške in duševne razmere izpeljavajo. Naj starejše pismo vsih starih narodov so rune ali plastiški hieroglifi s personificiranimi symboli, in iz različnega razlaganja teh znamenj so postale povesti božanstev. Sonce je junak, kateri hudobno moč teme pobuja, zato je mythus iz sončnega boga Svetovita napravil viteza in mu dal meč, konja itd. Spis.

si napravljajo domači mnogotere jedila: bo-a-sho, koka-o, amar in poepoe; poslednje dve si hranujejo v velikih zalogah.

Nektere šege Kalmukov^{*)}.

Potovajoči malar Kiesewetter pride enega dne med četo Kalmukov, tistega mongolskega plemena v Azii, ki se spoznava k véri Fo in pod kosminastih šotorih prebiva, s katerimi se od kraja do kraja preseljuje, le od lova in živinoreje živi. Ravno je eden izmed njih umerl. Berž so šotore iz tal sneli in jih predstavili kakih sto stopinj preč od tistega mesta, kjer je merlič obležal. Vsa množica se je umaknila mertvem, namesto da bi bili njega zunaj svojega stanovanja pokopali. K pogrebu pride hitro eden njenih duhovnikov, ki nad merličem moli in neke čudne znamnja dela, na zadnje pa mu na več krajih kožo odere, češ, da duša zamore iz telesa. Ko je merlič že merzel, ga z eno peterih mongolskih prvotnih stvari: z lesom, ognjem, zemljo, železom ali vodo spravijo v večni pokoj, to je, ali ga sožgó, ali s kamnjem zadelajo, ali pokopljejo ali v vodo potopijo. Po rojstnem letu merliča se ravna tudi pogreb njegov. Leta imenujejo Kalmuki po sledečih dvanajstih živalih: eno se imenuje miš, drugo krava, tretje ris, četrto zajec, peto drakon, šesto kača, sedmo konj, osmo ovca, deveto vol, deseto kokoš, enajsto pes, dvanajsto prešič. Teh dvanajst let pa pomnožujejo s tem, da vsakemu pristavljajo še vsaktero gori omenjenih peterih prvotnih stvari; tako na priliko štejejo: miš les, miš ogenj in tako dalje. Na to vižo štejejo čas po teh 60 letih, ktere po tem še razverstujejo v možke in ženske leta, ktere imajo zarisane na leseni pratiki, ktera na dvorišču visi.

Za poduk in kratek čas.

Stare vraže še dandanašnji ljudstvo moré.

(Dalje in konec.)

Ljudstvu je omíke potreba na duši in na telesu, — vé, da to vsak človekoljub živo spozna, ker nevednost in vraže so nesreča svetu na vsako stran. Če je tudi kaj tacih samopašnikov še na svetu, ki mislijo, da je dobro, ako je ljudstvo nepodučeno, ker se tako lože za nos vodi pa tudi v pokoršini lože obderžuje, je vendar gotovo, da noben pošten človek kaj tacega misliti ne more, še manj pa smé pravi kristjan tacih misel navdan biti, da bi za ktereга koli človeka na svetu prav bilo, ako od Stvarnika prejeti „talent“ zakopava.

Zdaj je pa treba odgovora: kdo naj mu potrebno omiko delí? Kar zadeva dušo, ga podučava duhoven pastir; kar zadeva poljodelstvo, ga uči kmetijska družba. Kar pa vraže tiče, ajdovske šege in nemarne navade, naj ga uči šola in kdor kaj prida vé in zná. Kdor z ljudstvom več opraviti ima, kdor ga podučuje v mladih letih, kdor mu skerbi za dušno in telesno srečo, tistemu se naj bolj spodobí, da odpravlja vse, kar duh v nemarnosti zadržava, kar naj pred dušo spridi, potlej pa še časno srečo vzame.

Še imenitnejše pa je prašanje: kako se pomaga? Rekel sem že, da bi se bilo že gotovo kaj več pomagalo, ako bi pripomočki tako lahki in odkriti bili kakor niso. Koliko jih je, ki še ne vejo: kje vzrok tolikanj rev in nadlog tičí! Kdor pa hoče ternje z njiv spraviti, ni dosti, da požar naredí, tudi ne pomaga, če pri polti poseka; komaj spomlad pride, je že spet vse obrašeno. Kdor hoče slabe šege odpravljati, ne bo zmirjal ljudi toliko za tega voljo, kar so ravno storili; ako ima pamet in pripomočke, si bo prizadeval, da jih na drugo pot spravi, da jih drugič reve ne zadenejo. Pri takih rečéh ne pomaga očitanje, ampak le škoduje, ker dostikrat tisti, ki ga je nesreča za-

dela, sam ne vé, od kodí da pride. Tisti, ki hoče kaj dobrega svetovati, mora svoj svét dati, preden nesreča v hiši sedi. Jez mislim, kdor je marljivo bral: od kodí da izhaja mnogo rev in nadlog, bo že spoznaval, kje da je treba pomagati, da se saj huje vraže in krive šege odpravljajo. Se vé da je ljudstvo še v sto in sto družih nevarnih vražah zapleteno, pa se bo že kdo dobil, da ga bo po svoji moči podučeval; kar bo pa še le tedaj mogoče, ko bo ljudstvo večje vraže zapušati jelo. Dušni pastirji, ki poznajo cele soseske in fare, vedó tudi naj bolje, kaj in kako je treba pomagati tu ali tam; oni morajo vediti, kako se podučava, da ljudstvo z veseljem uk posnema in da učenika spoštuje kakor očeta, ki mu skerbi za dušo in telo.

Kar mislim jez o tem govoriti, veljá sploh za vse ljudstvo; kako naj se pa v tem ali unem kraji kdo tega deležen storí in kako se v drugih rečéh pomaga, naj bo skerb tistim, ki so tamkej znani z ljudmi. Tako si prizadevajmo zvesto podpirati ljudstvo, da kjer koli je še zakopano v škodljive vraže, se reši iz njih, da bo moglo v prihodnje bolje napredovati, da ne bo v svojih neokretnih mislih novih znajdb zametovalo, da ne bo, na priliko, vpilo kakor je, ko je železna cesta prišla: „da se hudič po nji vozi!“

Mene je k temu spisu prignal živi spomin na tolikanj krivih in žalostnih zapopadkov v raznih rečéh, kakor sem že zgorej omenil. Zato sem tudi sklenil pripomočke na roke dati, da bi se s podučanjem saj naj gerše vraže odpravile. Zatoraj sem pokazal, kje tičí korenina mnogih krivih vér.

Ker je pa korenina ta, razun podedovanih ajdovskih zapopadkov, vsajena v krivem zapopadku natornih prikazkov, posebno pa v napačnih mislih hudega vremena, bliskanja, gromenja in toče, hočem od tega kaj več govoriti. Zraven bo pa treba še tudi kaj družih prikazkov omeniti, ki so s temi v zvezi in ravno tako važni za prostega kmeta kakor za učenega človeka.

Na Dunaji.

Simon Šubic.

Drobtinčica za življenje.

Pravila ali regeljce številstva, da bo prav za te in tvojega bližnjega, naj ti bojo: Poštevaj (multipliciraj) si pošteno svoje premoženje, — doštevaj (adiraj) prijatlu, ako je v potrebi, — odštevaj (subtrahiraj), če ti kak opravljivec bližnjega gerdí, — razštevaj (dividiraj) med uboge, če te je Bog blagoslovil z bogastvom; — štej dobro svoje prijatle, pa ne štej jih, kadar si v sreči, štej jih le v nesreči.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Siska 10. maja. Čeravno žitna kupčija ne gré več tako spod rok kakor konec unega mesca, je bilo vendar ob kratkem okoli 12.000 vagánov koruze (nove po 3 fl. 24 do 30 krajc.) in blizo 6000 vagánov pšenice (valaske po 5 fl. 15 do 6 fl. 15 kr., pančovske po 5 fl. 45 do 6 fl. 15 kr., temeške po 6 fl. 30 do 45 kr., banaške po 7 fl. do 7 fl. 15 kr.) nekaj na špekulacijo, nekaj na Krajsko prodanih, in še več bi se je bilo spečalo, ako bi Teržacani kaj več veselja do nakupovanja kazali. Iz Karlovca se piše, da ne gré koruzna cena več tako na kviško kakor je šla poslednji čas; nove koruze po 3 fl. do 30 do 50 krajc., naj lepše pa po 3 fl. 57 kr., je lahko kupil kolikor koli je je kdo hotel, in ker od morja še ni nič slišati, da bi po žitu kaj prašali, bo pred ko ne žitna cena počasi spet padala.

Iz Gradca 12. maja se piše v dunajski „Gesch. Ber.“ sledeče: „V tem ko v doljni Austrii, na Ogerskem in Laškem slaba vinska letina žuga, se pričakuje pri nas na Štajarskem dobra. Dosihmal ni terta nič škode terpela (?), in čeravno ne bo obilo vina, ga vendar tudi celó malo ne

*) Od obleke Kalmukov ima tudi pri nas tisto debelo zimsko sukno imé, ki se mu kalmúk pravi, ker Kalmuki nosijo plajšče iz enacih bornih plahť.